

I. Czy w dziejach Polski Ludowej dostrzega Pan/Pani tematy dotychczas pominięte? Prosiłobyśmy o wysunięcie postulatów badawczych.

W badaniach historii PRL nasila się tendencja rozliczeniowo-obrachunkowa, idąca w parze ze skłonnością do kryminalizacji państwowości polskiej w latach 1944–1989 i wszystkich bez mała dziedzin życia w tym okresie. Postawa oskarżycielsko-moralizatorska, jaką przyjmuje wielu autorów, prowadzi do jednostronnego i wybiórczego traktowania historii, w której poszukuje się przede wszystkim materiału dowodowego mającego służyć potępieniu, względnie wyszydzeniu i skarykaturowaniu minionej epoki. Taka postawa utrudnia, czy wręcz uniemożliwia wszechstronne poznanie i zrozumienie okresu realnego socjalizmu. Zaniedbaną dziedziną badań jest, moim zdaniem, historia społeczna, której przedmiot za Henrykiem Słabkiem widzę w przemianach struktury społeczeństwa, w położeniu różnych grup i klas ludzi, ich kulturze politycznej, fizycznej, obyczajach, wartościach i zbiorowych zachowaniach. Należałoby wyjść poza schemat „opresja–zniewolenie–opór–walka–kolaboracja”, do jakiego najczęściej sprowadza się relację między systemem komunistycznym z społeczeństwem i postawić szereg pytań o istotę i funkcjonowanie tzw. społeczeństwa socjalistycznego w Polsce. Jak kształtowały się reakcje na projekt społeczno-gospodarczy wysunięty przez komunistów oraz na przebieg realizacji tego projektu. Jaki był wpływ polityki reżimu na codzienność i sposób myślenia różnych warstw społeczeństwa. W jakim stopniu doświadczenia, reakcje i wyobrażenia mas wywierały wpływ na kształt życia w PRL. Należałoby przy tym więcej uwagi poświęcić historii Polski prowincjonalnej, małomiasteczkowej, wiejskiej, odchodząc od warszawsko-inteligenckiej perspektywy widzenia przeszłości. Brakuje naukowych, systematycznych opracowań, dotyczących polityki społecznej władz PRL i rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego, jak ochrona zdrowia i leczenie, budownictwo mieszkaniowe czy architektura. Przekrojowych badań wymaga historia kultury, nauki i oświaty. Najbardziej cenne byłyby ujęcia porównawcze, pozwalające określić sytuację w Polsce na tle innych państw obozu realnego socjalizmu oraz państw Europy Zachodniej. Z perspektywy własnych zainteresowań naukowych postulowałbym badania nad przemianami pamięci historycznej w okresie PRL, nad funkcjonowaniem mitów historycznych, kształtowaniem się obrazu własnego Polaków i ich wyobrażeń na temat innych narodów.

II. Jaka rolę w warsztacie badawczym historyków, zajmujących się dziejami Polski Ludowej, odgrywają, a jaką winny odgrywać, różne kategorie źródeł?

Historycy powinni w większym stopniu angażować się w tworzenie i gromadzenie źródeł do historii PRL, szczególnie do historii społecznej, w postaci relacji, wspomnień i pamiętników. Wzorem mogą tu być wielkie projekty badawcze dotyczące historii Drugiej Rzeczypospolitej i II wojny światowej i okupacji, zrealizowane w latach trzydziestych, pięćdziesiątych i sześćdziesiątych ubiegłego

wieku. O ile wiem, prace mające na celu wywołanie źródeł historycznych podejmowane po 1989 r. dotyczyły jedynie wybranych momentów, np. stanu wojennego, lub też określonych zjawisk, jak opór społeczny wobec systemu komunistycznego, które przy całej swojej doniosłości nie odzwierciedlają normalnej egzystencji społeczeństwa w całym 45-leciu powojennym. Cennym, a przy tym słabo wykorzystanym przez historyków źródłem historycznym jest film dokumentalny i fabularny, a także materiały radia i telewizji.

III. Czy w Pana/Pani warsztacie naukowym wykorzystuje Pan/Pani monografie i wydawnictwa źródłowe dotyczące historii Polski Ludowej, opublikowane przed 1989 r. – i dlaczego?

Tak, wykorzystuję takie wydawnictwa, ponieważ ich zawartość informacyjna w wielu wypadkach wytrzymuje krytykę, a ponadto wiele tekstów źródłowych nie zostało wznowionych po przełomie.

IV. Jaką nazwę okresu 1944/45–1989 uważa Pan/Pani za odpowiednią – Polska Ludowa? PRL? Peerel? Rzeczpospolita Druga i Pół? Polska pod okupacją sowiecką? Ewentualnie prosimy o własne propozycje.

Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL).

V. Czy opublikował(a) Pan/Pani także jakieś prace naukowe dotyczące innych okresów dziejów Polski lub z zakresu dziejów powszechnych? (Oczywiście możliwa jest odpowiedź: nie dotyczy).

– *Obraz Rosji i Rosjan w propagandzie narodowych socjalistów 1933–1945. Stare i nowe stereotypy*, Warszawa 1997, ss.450.

– *Dehumanizacja obrazu wroga w propagandzie nazistowskiej na przykładzie broszury propagandowej „Der Untermensch”*, „Rocznik Polsko-Niemiecki”, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1998, nr 6, s. 91–114.

– „Bolszewickie” kino Josepha Goebbelsa, w: *Rosja – Polska – Bałkany w XVIII–XX wieku*, red. A. Giza, Szczecin 1998, s. 281–300.

– *Adolfs Hitlers Stereotyp der Russen als „Sklaven” und sein Platz in der propagandistischen Struktur des Russebildes*, w: „*Der Fremde im Dorf*”. *Überlegungen zum Eigenen und zum Fremden in der Geschichte*, hrsg. H.-J. Bömelburg, B. Eschment, Lüneburg 1998, s. 323–336.

– *Niemcy patrzą na Armię Czerwoną. Zbliżenie w 1939 roku*, w: *Polska–Niemcy–Europa. Księga jubileuszowa z okazji siedziemdziesiątej rocznicy urodzin Profesora Jerzego Holzera*, Warszawa 2000, s. 123–140.

– *Struktur und Funktionen des Russenbildes in der nationalsozialistischen Propaganda (1933–1945)*, w: *Stereotyp, Identität und Geschichte. Die Funktionen von Stereotypen in gesellschaftlichen Diskursen*, hrsg. H.H. Hahn, Frankfurt am Main 2002, s. 337–346.

– *Oddziały operacyjne niemieckiej Policji Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa a początek zagłady Żydów w Łomżyńskim i na Białostocczyźnie latem 1941 roku*, w: *Wokół Jedwabnego*, red. P. Machcewicz, K. Persak, t. 1, Warszawa 2002, s. 273–352;

VI. Prosimy wymienić nazwiska historyków zajmujących się dziejami Polski Ludowej, których uznaje Pan/Pani za autorytety naukowe.

Włodzimierz Borodziej, Jerzy Eisler, Andrzej Friszke, Andrzej Garlicki, Jerzy Holzer, Jerzy Jedlicki, Krystyna Kersten, Paweł Machcewicz, Andrzej Paczkowski, Henryk Słabek, Jerzy Tomaszewski.

Dr hab. Edmund Dmitrów, ur. w 1949 r., w 1975 r. ukończył studia na Uniwersytecie Warszawskim (temat pracy magisterskiej: *Stosunki polsko-czechosłowackie w latach 1944–1948*), w 1981 r. obronił pracę doktorską, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego W. Borejszy, która ukazała się drukiem w 1987 r., w zmienionej wersji pt. *Niemcy i okupacja hitlerowska w oczach Polaków. Poglądy i opinie z lat 1945–1948*. Pierwsza publikacja dotycząca okresu 1944/1945–1989: *Rozwój stosunków polsko-czechosłowackich w latach 1944–1948*, „Zeszyty Naukowe Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku”, t. VII, 1980, nr 30, s. 143–160.
